

Meer met Minder

**Collegeprogramma CDA, CU, PvdA
gemeente Hardenberg
2010-2014**

9 april 2010

Inleiding

Gemeenteraad en college staan aan het begin van een nieuwe periode, 2010 tot 2014. De voorafgaande periode, 2006 tot 2010, is er veel bereikt. Veel ambities zijn waargemaakt. Een goede financiële positie heeft dit ook mogelijk gemaakt.

In de nieuwe periode 2010 tot 2014 zullen alle zeilen moeten worden bijgezet om, met de beschikbare middelen, zaken voor elkaar te krijgen. In verband met de economische crisis en de bezuinigingstaakstelling van het rijk zullen deze middelen onvoldoende toereikend zijn om de lijn van de vorige periode door te zetten. Bezuinigingen zijn onvermijdelijk. Dit vraagt om keuzes, die – op hoofdlijnen – in dit programma zijn neergelegd.

De noodzaak om te bezuinigen biedt ook kansen om tot een verdere verbetering van de dienstverlening, de kwaliteit, effectiviteit en efficiency te komen en om zo, met minder geld, maatschappelijke vraagstukken beter aan te pakken, de samenleving te stimuleren eigen verantwoordelijkheid te blijven nemen en zo uiteindelijk doelen beter te bereiken.

Als gevolg van de noodzakelijke bezuinigingen is ook de investeringsruimte geringer dan in de voorgaande periode. Ook op het terrein van investeringen moeten daarom keuzes worden gemaakt. Er is hiervoor in dit programma een indicatieve volgorde aangegeven. De aan de coalitie deelnemende partijen zullen nog een nadere volgorde bepalen en nadere accenten zetten.

Inhoudelijk is het programma opgebouwd volgens een aantal thema's, waarbij, voorafgegaan door een korte inleiding, belangrijke speerpunten worden aangegeven. De gemaakte keuzes op hoofdlijnen voor de bezuinigingen en de indicatieve volgorde waar het de investeringen betreft zijn, aan het eind van het programma, afzonderlijk opgenomen.

Het college dankt alle fracties voor hun positieve inzet, deskundige inbreng en constructieve houding.

Namens
CDA

Namens
CU

Namens
PvdA

H. Meulink

W.H. Boersma

J.M. de Vos

Dit programma wordt mede onderschreven door:

Namens
VVD

A. Schipper

1. Leefbaarheid en wonen

Een belangrijke voorwaarde voor leefbaarheid is veiligheid. Dit blijft ook de komende jaren een belangrijk thema, onder het motto: de openbare ruimte blijft schoon, heel en veilig. Als speerpunten daarbij kunnen worden genoemd:

- aan de hand van een door het college te vervaardigen voorstel zal er de komende periode besluitvorming plaatsvinden over – in regionaal verband te bekijken - maatregelen om overlast en vernielingen op openbaar terrein te voorkomen en te bestrijden. Hierbij zullen onder meer de sluitingstijden van de horeca en eventuele mogelijkheden van cameratoezicht worden betrokken;
- door het verleggen van prioriteiten (via onder andere gemeentelijke inbreng bij de jaarplannen van de politie en daarop toegespitste inzet van gemeentelijke toezichthouders, maar ook via preventieve maatregelen) wordt er meer ingezet op veiligheid in de woonomgeving.

Voor de leefbaarheid van dorp, buurt of wijk is sociale samenhang van groot belang, ook om eenzaamheid en isolement te voorkomen. Voorzieningen die sociale samenhang bevorderen of verbeteren worden gestimuleerd. Speerpunt in dit kader is:

- het bevorderen van het in stand houden dan wel realiseren van buurtkamers (in meer kernen van de gemeente), multifunctionele centra (nieuw in ieder geval in Gramsbergen en Dedemsvaart) en dorpshuizen , maar ook het zoveel mogelijk handhaven van onderwijs-, sport- en culturele voorzieningen , aansluitend bij lokale kwaliteiten en behoeften. Samenhang en bundeling met zorg, welzijnsdiensten en de informatie- en adviesfunctie is nodig.

Er dient sprake te zijn van gevarieerde woningbouw, met specifieke aandacht voor bevolkingsgroepen die extra zorg nodig hebben. Speerpunten hierbij zijn:

- de gemeente zorgt dat het eigen woonplan actueel blijft, met daarin voldoende aandacht voor welzijn en zorg. Er wordt per kern ingespeeld op demografische ontwikkelingen, zoals vergrijzing. Specifieke aandacht is nodig voor bevolkingsgroepen die extra zorg nodig hebben: ouderen, gehandicapten, jongeren, jonge gezinnen en starters. Voor deze groepen moet er een adequaat en aangepast woningaanbod zijn, bijvoorbeeld voldoende betaalbare (huur)woningen. Binnen het bredere kader van goedkoop/betaalbaar en duurzaam bouwen kunnen de woonkosten worden verlaagd;
- in wooncomplexen moet rekening gehouden worden met gemeenschapsvoorzieningen, die ook voor buurtbewoners opengesteld worden;
- bevordert wordt dat er in de meeste kernen kleinschalige woonvoorzieningen komen, met zorg, zodat mensen in de eigen leefomgeving kunnen blijven wonen. Hiertoe stimuleert de gemeente afspraken tussen woningbouwcorporaties en zorgverleners;
- er dienen voldoende kavels beschikbaar te zijn voor eigen bouw/zelfbouw (particulier opdrachtgeverschap);
- de gemeente zal zich, door middel van een positieve houding in de voorwaardenscheppende sfeer met name richting eigenaren, inspannen om te bevorderen, dat leegstand en verpaupering worden tegengegaan;
- ruimtelijke kwaliteit is een samenspel tussen burgers en de gemeente. Het “welstandsbeleid” moet hierop worden afgestemd;
- de komende periode dient geïnvesteerd te worden in oudere wijken en buurten binnen de gemeente. Het gaat hierbij om het verbeteren en opwaarderen van deze wijken, met aandacht voor onderhoud van het openbaar gebied, voldoende groen, speelgelegenheid voor kinderen, verkeers- en sociale veiligheid. Bijzonder punt van aandacht bij de aanpak is de rol en betrokkenheid van de wijk- en buurtbewoners.

2. Zorg, welzijn en sport

Waar het de zorg betreft dient de aandacht vooral gericht te worden op de kwetsbaren in de samenleving. Speerpunten hierbij zijn:

- er wordt in de komende periode een discussie gevoerd over het systeem van collectieve voorzieningen, waaronder die van de Wet maatschappelijke ondersteuning, met als mogelijke uitkomst het anders/slimmer omgaan met middelen, zodat er minder beroep op individuele voorzieningen hoeft te worden gedaan
- het inzetten van preventieve maatregelen en voorliggende voorzieningen, zodat minder snel een beroep op gelden in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning gedaan hoeft te worden;
- mantelzorgers worden adequaat ondersteund. Zij moeten werk en zorg kunnen combineren. Belemmerende regelgeving in het kader van de Wet werk en bijstand dient opgeheven te worden;
- er worden buurtnetwerken ontwikkeld, waarin professionele zorgverleners samenwerken met mantelzorgers en vrijwilligers.

Op het terrein van welzijn zijn speerpunten:

- subsidiëring moet een plaatselijk initiatief stimuleren en een openbaar belang dienen. Subsidie van onzedelijke, godslasterlijke, discriminerende of kwetsende activiteiten blijft achterwege;
- welzijnswerk dient zich verder te bewijzen in loslaten en vernieuwen en actief burgerschap;
- om schulden te voorkomen vindt er voorlichting aan diverse doelgroepen plaats. Daarnaast handhaaft de gemeente een effectieve schuldhulpverlening, waarbij inschakeling van vrijwilligers als coach wordt gestimuleerd.

Sport en cultuur blijven belangrijk als samenbindend element in de samenleving. Het bevordert tevens een gezonde leefstijl, draagt bij aan individuele ontplooiing en is een goede vrije tijdsbesteding. Speerpunt op dit terrein is:

- activiteiten als GALM, 'kies je sport' en 'ken je kunst' blijven gehandhaafd.

3. Jeugd en gezin

Waar het jeugd en gezin betreft ligt de eerste verantwoordelijkheid (voor met name de opvoeding) uiteraard bij de ouders. De (gemeentelijke) overheid heeft een aanvullende taak, met name in voorwaardenscheppende zin en waar ouders hulp nodig hebben. Enkele speerpunten zijn op dit gebied:

- omdat een gezonde leefstijl voor jongeren belangrijk is, moet problematisch middelengebruik onder jongeren aangepakt worden, door preventie en handhaving. Enkele middelen hiertoe zijn:
  - voorlichting op school;
  - waar mogelijk tegengaan van gebruik en verkoop van drugs, onder andere, indien dit door landelijke ontwikkelingen mogelijk wordt gemaakt, door invoering van een registratiesysteem bij verkoop softdrugs, waarmee "toerisme" kan worden tegengegaan en begeleiding van langdurig verslaafden mogelijk wordt gemaakt;
  - leeftijdscontrole bij verkoop van alcohol;
  - formaliseren van gemaakte afspraken over alcohol in sportkantines en het maken van afspraken, waar dit nog niet is gebeurd;
- doorontwikkelen van de bevordering van samenwerking tussen de partijen die actief zijn op het gebied van zorg voor kinderen, zoals peuterspeelzalen, kinderopvang, scholen en opvoedingsondersteuning;

- voor de leeftijdscategorie van 13 tot 18 jaar zijn beleidsmatige aandachtspunten:
  - zorgadviesteams op alle scholen die jongeren met problemen direct op weg helpen;
  - door verschuiving van accenten binnen het bestaande budget worden meer uren ingezet voor het ambulante jongerenwerk;
  - binnen de bestaande middelen (jongerensportfonds en socufonds) wordt (de toegankelijkheid van) sport en cultuur voor jongeren bevorderd.

4. Onderwijs, economie en werkgelegenheid

Een goed, breed onderwijsaanbod is van groot belang voor de gemeente Hardenberg om de streekfunctie (op het terrein van wonen en werken met name) waar te kunnen maken.

Speerpunten in dit kader zijn de komende jaren:

- de ontwikkeling van het brede schoolconcept wordt in een aantal kernen voortgezet, waarbij de eigen identiteit van deelnemende scholen blijft gewaarborgd. Samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin is daarbij essentieel;
- de gemeente ontwikkelt uiterlijk 2011 een adequaat integraal programma voor een toekomstgerichte en exploitabele huisvesting van basisscholen. Daarbij wordt rekening gehouden met te voorzien daling van leerlingenaantallen;
- in samenhang met de komende aanbesteding van andere vervoersvoorzieningen dient het leerlingenvervoer kritisch tegen het licht te worden gehouden;
- Arbeids Training Centrum (ATC), Regionaal Techniek Centrum (RTC) en HBO-steunpunt (Windesheim) hebben toegevoegde waarde voor de regio, omdat een breed en soms specifiek onderwijsaanbod jongeren beter aan Hardenberg bindt en hen beter voor bereidt op de arbeidsmarkt;
- de gemeente zet er op in dat voortijdig schoolverlaten wordt voorkomen en dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen;
- er dienen voldoende stageplekken voor jongeren te zijn, met de gemeente in een voorbeeldrol.

Op het terrein van de economie is de rol van de gemeente voornamelijk het scheppen van goede randvoorwaarden. Speerpunten op dit terrein zijn:

- de bedrijvigheidsvisie, zoals die is ingezet, wordt voortgezet, zodat de gemeente voldoende bedrijventerrein beschikbaar houdt;
- met het centrumplan Hardenberg wordt doorgegaan en gestart wordt met de uitvoering van het centrumplan Dedemsvaart, om dit te verbeteren tot toekomstgericht koopcentrum;
- De zondag blijft een dag van bezinning, ontmoeting en ontspanning. Hardenberg gaat niet over tot het instellen van koopzondagen. Op zondagen kunnen er wel passende evenementen en activiteiten worden gehouden, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende cultuur per kern;
- startende ondernemers worden ondersteund, waarbij de mogelijkheid van het verstrekken van startersleningen onderzocht wordt.

Bevordering van werkgelegenheid is van groot belang, met name ook voor kwetsbare groepen. Speerpunten op dit terrein zijn:

- mensen in een kwetsbare arbeidspositie, die moeite hebben met het vinden van een baan, zoals jongeren en mensen met een beperking, dienen extra ondersteund te worden;
- inzetten op projecten die zich er voor lenen om tijdelijk en/of langdurig werkzoekenden in te schakelen (bijvoorbeeld op subsidie- en/of uitkeringsbasis met een prestatievergoeding).

5. Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme is het visitekaartje van de gemeente Hardenberg. Velen komen de gemeente bezoeken om te recreëren en de aanwezige voorzieningen te bezoeken.

Speerpunten op dit terrein zijn voor de komende periode:

- het Vechtpark wordt aangelegd;
- er komen meer watersportmogelijkheden. Zo wordt de bevaarbaarheid van de Vecht, binnen de bestaande kaders, vergroot, met aandacht voor bestaande flora en fauna;
- het fiets-, wandel- en ruiternetwerk wordt verbeterd en uitgebreid;
- de Voorveghter wordt ook in de zomerperiode gepositioneerd als theater.

6. Landbouw en natuurontwikkeling

Er zal in de komende jaren bijzondere aandacht zijn voor de positie van de agrarische sector, een belangrijke economische factor in de gemeente. Speerpunten zijn hier:

- het toekomstgerichte bestemmingsplan buitengebied, met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en gebiedsgerichte ontwikkeling, wordt voortvarend aangepakt. In gemeentelijke landbouwontwikkelingsgebieden wordt de landbouw zo min mogelijk beperkt, in gemengde gebieden is er ruimte voor landbouwontwikkeling, maar dient er meer maatwerk geboden te worden. De landbouw krijgt als belangrijke speler en vormgever op het platteland voldoende ruimte om zich toekomstgericht te blijven ontwikkelen, waarbij er wel evenwicht dient te zijn tussen bevordering van toekomstgerichte bedrijfsmatige activiteit en aandacht voor natuur, biodiversiteit en volksgezondheid;
- er komen ruime mogelijkheden voor verbreding van de landbouw, waardoor het platteland leefbaar en vitaal blijft;
- er komen ruimere invulmogelijkheden voor vrijkomende agrarische gebouwen;
- wonen op het platteland mag agrarische ontwikkelingsmogelijkheden niet belemmeren;
- bedrijfsfuncties op het platteland dienen passend in de landelijke omgeving te worden ingepast;
- gemeente en agrarische ondernemers zorgen samen voor het onderhoud van de groene ruimte.

7. Duurzaamheid

Het Hardenbergse duurzaamheidsbeleid wordt de komende jaren voortgezet. De gemeente neemt daarin zelf maatregelen en stimuleert acties en maatregelen door anderen (zoals burgers, bedrijven en woningcorporaties). Enkele speerpunten daarbij zijn de volgende:

- het duurzaamheidsfonds (waarmee burgers worden ondersteund bij het nemen van energiebesparende maatregelen aan hun woning) wordt gehandhaafd en doorontwikkeld, waarbij ook bekeken wordt of een wijkgerichte aanpak (waarbij wellicht de woningbouwcorporaties kunnen worden betrokken) tot de mogelijkheden behoort;
- het toepassen van alternatieve vormen van energie wordt bevorderd;
- er komen openbare oplaadpunten voor elektrische vervoermiddelen;
- er wordt doorgegaan met (het bevorderen van) adequaat investeren in energiebesparing en binnenklimaat in overheidsgebouwen, waaronder scholen;
- er wordt, bij vervanging en in nieuwbouwgebieden, slimme en duurzame verlichting toegepast in het openbaar gebied;
- Hardenberg blijft als millenniumgemeente lokale initiatieven, die de millenniumdoelstellingen bevorderen, stimuleren;
- als uitgangspunt wordt gehanteerd, dat er bij het kappen van bomen een herplantplicht wordt opgelegd;

- het beleid is er op gericht “Heemserpoort” te realiseren als het meest duurzame bedrijventerrein van Nederland. Bij de eventuele aanleg van nieuwe bedrijfsterrinen wordt de energieneutrale inrichting van “Heemserpoort” gebruikt als voorbeeldfunctie.

8. Infrastructuur

De bereikbaarheid van Hardenberg over de weg, per spoor en over het water wordt verbeterd. Als speerpunten in dit kader kunnen worden genoemd:

- de inspanningen zullen erop worden gericht dat Hardenberg knooppunt wordt voor het openbaar vervoer;
- herstructurering van de stationsomgeving in Hardenberg;
- uitstekende oost-west en noord-zuid verbindingen per spoor, met name een rechtstreekse treinverbinding Almelo- Hardenberg en meer en betere treinen op het traject Emmen-Zwolle;
- buslijnen, waaronder de lijn Dedemsvaart - Zwolle en Balkbrug – Hoogeveen, moeten goed op elkaar aansluiten;
- rechtstreekse busverbinding Dedemsvaart – Hardenberg;
- verbetering van het buurtbussennetwerk;
- onderzocht – en, indien hiervoor voldoende middelen beschikbaar zijn, overwogen – wordt of openbaar vervoer voor bepaalde groepen (bijvoorbeeld ouderen) gratis kan worden gemaakt;
- de inspanningen zullen erop worden gericht uitstekende oost-west en noord-zuid verbindingen over de weg gerealiseerd te krijgen. Zo zal bijvoorbeeld de inzet richting provincie er op gericht zijn dat de N377 een veilige 100-kilometer-weg wordt.

Belangrijke speerpunten op het gebied van de infrastructuur zijn verder:

- voor scholieren dienen er veilige fietsroutes te zijn;
- er dient een veilige verkeerssituatie rond scholen aanwezig te zijn, te realiseren door educatie of overleg, eventueel door fysieke maatregelen;
- doorgaande wegen in het buitengebied dienen goed berijdbaar te zijn voor het landbouwverkeer.

9. Financiën

Op financieel terrein zal er de komende jaren, naar het zich laat aanzien, sprake moeten zijn van bezuinigingen, in verband met de economische crisis en de bezuinigingstaakstelling van het rijk. Op dit terrein zijn de speerpunten voor de komende jaren de volgende:

- er is een sluitende (meerjaren)begroting;
- bezuinigingen moeten proactief worden aangepakt. Bezuinigen moet zorgvuldig gebeuren, maar moet ook niet onnodig veel jaren in beslag nemen;
- bij bezuinigingen worden ineffectiviteit en inefficiëntie van het gemeentelijk apparaat als eerste aangepakt;
- bij bezuinigingen worden de kwetsbare groepen zo lang mogelijk ontzien;
- waar bezuinigingen nodig zijn in de zorgstructuur en -voorzieningen, moeten de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Een bijdrage naar draagkracht is aanvaardbaar.

Over bezuinigingen in de komende raadsperiode 2010-2014 gemaakte afspraken zijn hierna afzonderlijk opgenomen, onder 11. Ook over investeringswensen in deze raadsperiode zijn afspraken gemaakt. Deze zijn eveneens afzonderlijk opgenomen, onder 12.

10. Rol van de Gemeente Hardenberg

De gemeente kan niet alles zelf. Zij moet als overheidsorgaan betrouwbaar zijn in doen en laten, dient burgergericht, effectief en efficiënt (met een slank, daadkrachtig, flexibel en integer ambtelijk apparaat) te werken en zuinig om te gaan met gemeenschapsgeld.

Speerpunten hierbij zijn:

- de gemeente moet onderlinge hulp tussen burgers stimuleren. Daarbij kan ook de hulp van maatschappelijke organisaties en kerken ingeroepen worden. Goede initiatieven op vrijwilligersgebied verdienen stimulans;
- de gemeente moet geen taken uitvoeren, die even goed of beter door derden uitgevoerd kunnen worden;
- de rol van de gemeente dient klantgericht, regisserend, faciliterend en actief te zijn, daarbij inspeland op nieuwe ontwikkelingen;
- gemeentelijke regels en beleid moeten in heldere taal verwoord zijn. De gemeente moet bureaucratie terugdringen: procedures en regels eenvoudig houden en belemmeringen wegnemen. Waar mogelijk dient digitalisering te worden toegepast;
- door middel van lagere lasten, minder en soepeler regels, steunmaatregelen en sneller betalen dient de gemeente het ondernemingsklimaat te verbeteren. Het principe van accountmanagement wordt zoveel mogelijk doorgezet op alle beleidsterreinen.

11. Bezuinigingen

Afgesproken is, dat er in de komende raadsperiode 2010-2014 minimaal € 7.000.000 bezuinigd wordt, onder te verdelen als volgt:

1. Hoofdthema bedrijfsvoering/kostenbeheersing: € 3.000.000

Voor de invulling hiervan wordt een nadere ambtelijke uitwerking verwacht.

2. Hoofdthema ambitieniveau € 2.000.000

Dit bedrag is globaal onderverdeeld als volgt:

1. Voorzieningen	-/-€ 450.000
2. Wonen	-/-€ 250.000
3. Kwetsbare groepen	-/-€ 300.000
4. Veiligheid en openbare ruimte	-/-€ 400.000
5. Economie	-/-€ 250.000
6. Groene ruimte	-/-€ 250.000
7. Externe oriëntatie	-/-€ 150.000
Totaal	-/-€ 2.050.000

Een aantal onderwerpen weegt zo zwaar, dat afgesproken is daarop in ieder geval niet te bezuinigen. Het gaat om de volgende punten: preventief jeugdbeleid, onderwijs/brede school (voortzetten bestaande beleid) en handhaving van de bestaande zwembaden (over de exploitatie kan wel worden gediscussieerd).

3. Hoofdthema inkomstenverhoging € 2.000.000

Voor de invulling hiervan wordt eveneens een nadere ambtelijke uitwerking verwacht. Uitgangspunt hierbij is, dat de totale lokale lastendruk (gedefinieerd als: lastendruk als gevolg van belastingen en heffingen) niet meer dan inflatoir mag stijgen.

12. Investeringswensen

Er is reeds investeringsruimte van € 8.500.000. Daarnaast kan, door afroaming van reserves, nog € 8.000.000 worden geïnvesteerd. Afgesproken is, dat daarvan in de komende raadsperiode 2010-2014 € 11.500.000 geïnvesteerd wordt, waardoor er € 5.000.000 ruimte overblijft om te investeren in de volgende raadsperiode 2014-2018.

De investeringswensen zijn ontleend aan de bestaande, al in de begroting voor 2010 genoemde reservelijst voor investeringen, aangevuld met – tijdens de onderhandelingen ingebrachte – nieuwe wensen.

De betreffende investeringswensen worden hieronder genoemd in een bepaalde volgorde, namelijk eerst de wensen, die door alle zes aan de onderhandelingen deelnemende partijen tijdens de onderhandelingen als wens met prioriteit zijn aangemerkt, vervolgens de wensen, die door vijf van de zes partijen als zodanig zijn genoemd, enzovoort.

1. Door zes partijen genoemd:
  - aanpak oude wijken.
2. Door vijf partijen genoemd:
  - aanleggen sportboulevard (tweede fase: zwembad).
3. Door vier partijen genoemd:
  - verplaatsing sportpark De Krim;
  - uitbreiding sporthal De Citadel;
  - groen blauwe diensten;
  - duurzaamheidsfonds;
  - extra wegenonderhoud;
  - Leader plus.
4. Door drie partijen genoemd:
  - masterplan kunstgras;
  - verkeersveiligheidsprojecten;
  - structuurverbetering landbouw (vnl. faciliteren verschillende verkavelingsaanvragen) en PMJP-reservelijst.
5. Door twee partijen genoemd:
  - onderwijshuisvesting;
  - extra plankosten centrumplan Hardenberg.
6. Door één partij genoemd:
  - extra veld voor v.v. Bergentheim;
  - herinrichting sportpark de Boshoeck;
  - ontbrekende schakels fietspaden;
  - millenniumgemeente;
  - 't Centrum Dedemsvaart.
7. Door geen van de partijen genoemd:
  - nieuwe beleidslijn sportaccommodaties;
  - privatisering v.v. Avereest en Balkbrug;
  - nieuwbouw brandweerkazerne;
  - ontsluiting Kolonie;
  - verkeerssituatie Weitkamplaan.

Deze volgorde is indicatief. Benadrukt wordt, dat de aan de coalitie deelnemende partijen een nadere volgorde zullen bepalen en nadere accenten zullen zetten, met name ook rekening houdend met de (getalsmatige) steun voor de diverse wensen binnen de gemeenteraad.

In 2012 wordt gezien of er, door bezuinigingen en inkomstenverhogingen, extra investeringsruimte is ontstaan, die dan verder kan worden ingevuld.